

Management samenvatting

De kwaliteit van het mbo is sterk verbeterd ten opzichte van de jaren ervoor. De positieve ontwikkeling bij de borging van de onderwijskwaliteit wordt volgens de Inspectie van het Onderwijs echter nog onvoldoende doorgetrokken naar de examinering (Onderwijsverslag 2013/2014). Om de kwaliteit van examinering te versterken wordt daarom gewerkt aan het beter borgen van de examenprocessen, de kwaliteit van exameninstrumenten en de professionaliteit van de betrokkenen bij examinering. In de Examenagenda mbo 2015-2020 hebben de MBO Raad, NRTO en het ministerie van OCW hierover collectieve afspraken gemaakt.

In het kader van de versterking van de professionaliteit van betrokkenen bij examinering heeft de MBO Raad een verkenning door AO Consult laten uitvoeren naar de wijze waarop deskundigheid van betrokkenen bij het examenproces geborgd kan worden. Voor dit onderzoek zijn diepte-interviews uitgevoerd, is een online kwantitatief onderzoek uitgevoerd en zijn diverse bijeenkomsten georganiseerd om kennis over dit onderwerp te delen en te verdiepen. Ook zijn zeven praktijkvoorbeelden uit diverse sectoren in kaart gebracht.

Huidige situatie in het mbo

Professionalisering van betrokkenen bij examinering staat hoog op de agenda van mbo-scholen. Zij zetten diverse activiteiten in om de deskundigheid te vergroten en te borgen. Vrijwel alle mbo-scholen in dit onderzoek zetten scholing in ten behoeve van het vakbekwaam worden van betrokkenen bij examinering. Daarnaast wordt door meer dan de helft van de mbo-scholen gebruik gemaakt van de volgende activiteiten om de vakbekwaamheid te borgen:

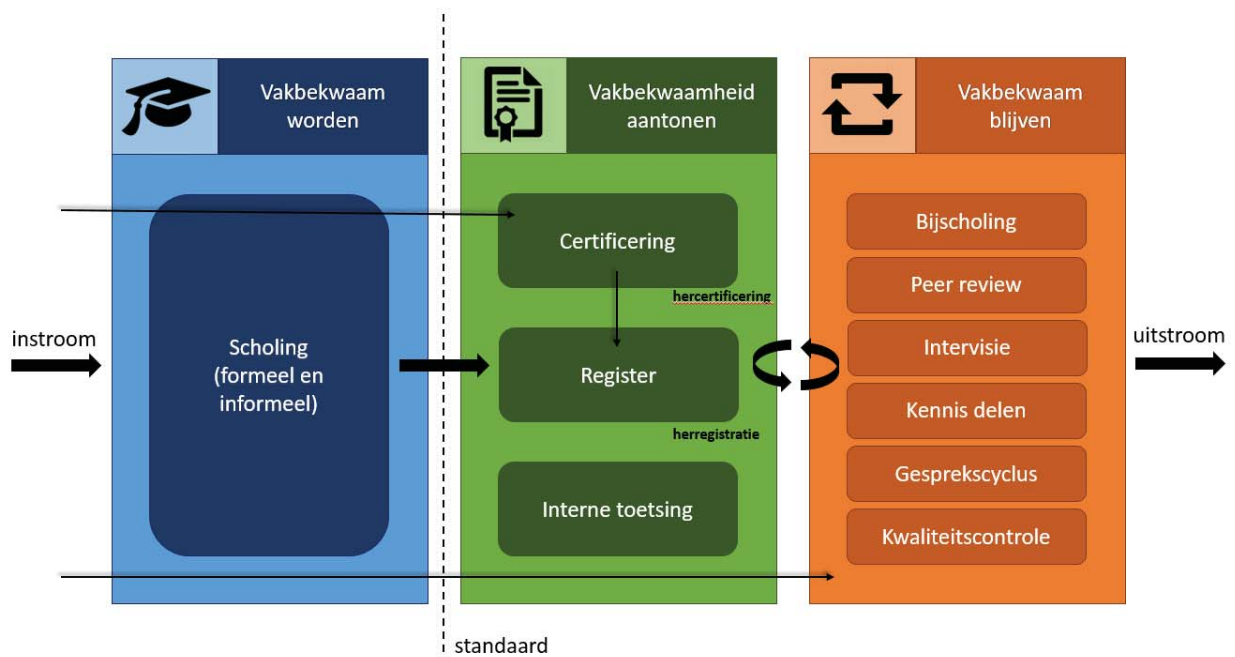
- kwaliteitscontroles/audits;
- bijscholing;
- kennisdeling;
- begeleiding door meer ervaren collega's;
- interne toetsing.

Specifiek is gekeken hoe certificering en registers door de mbo-scholen worden ingezet. De helft van de mbo-scholen geeft in het kwantitatieve onderzoek aan een vorm van certificering toe te passen. Er is daarbij variatie zichtbaar naar doelgroep waarvoor certificering wordt ingezet, de certificeringsroute die wordt gekozen en de hoeveelheid betrokkenen die per examentaak worden gecertificeerd. Wat betreft de inzet van registers maken mbo-scholen veelal gebruik van een interne database om gegevens over professionaliseringsactiviteiten van medewerkers te registreren. Slechts een klein deel van de mbo-scholen maakt gebruik van externe registers.

Integrale benadering deskundigheidsborging

Uit het onderzoek blijkt dat het voor het borgen van deskundigheid van betrokkenen bij examinering belangrijk is om te investeren in een integrale aanpak. Hiermee wordt bedoeld dat mbo-scholen zowel inzetten op activiteiten gericht op vakbekwaam worden, het aantonen van de vakbekwaamheid, het vakbekwaam blijven, als op een goede inbedding van beleid hieromtrent. Deze integrale aanpak is weergegeven in het 'Model voor deskundigheidsborging'. Dit model beschrijft drie fasen met ieder diverse activiteiten om deskundigheid te vergroten en te borgen.

Figuur 1: Model voor deskundigheidsborging

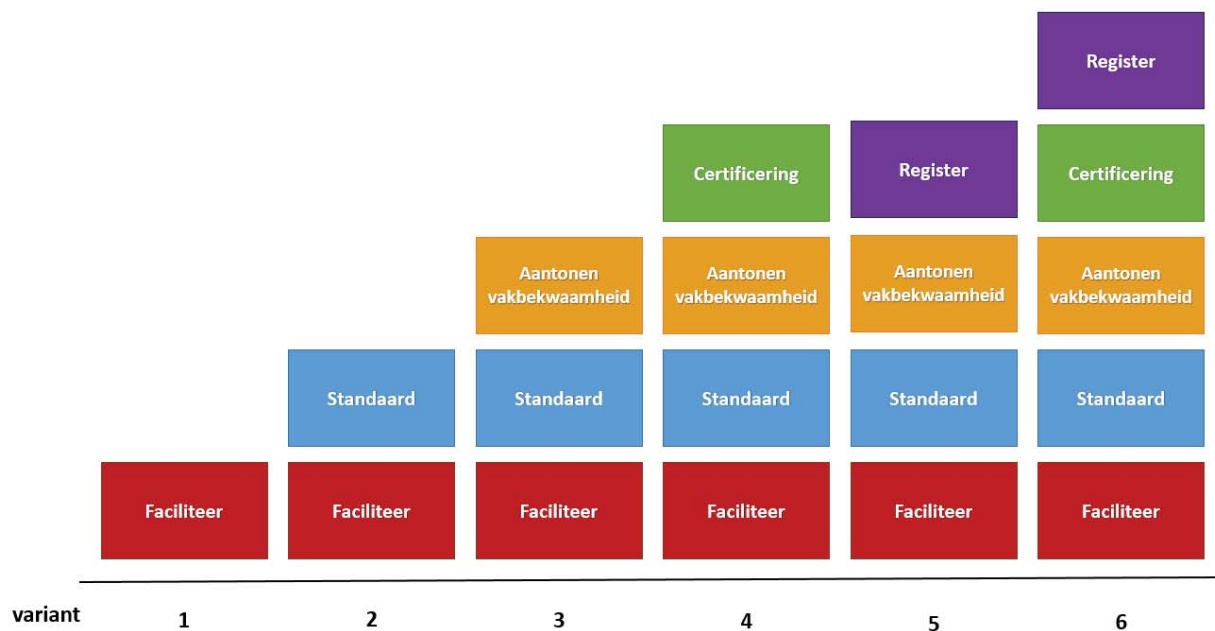

Varianten landelijke afspraken deskundigheidsborging

Op basis van het onderzoek komen zes varianten naar voren om collectieve afspraken te maken op het gebied van deskundigheidsborging (zie figuur 2):

1. In de eerste variant worden mbo-scholen vraaggericht ondersteund bij het verder verbeteren van deskundigheidsborging binnen de school. Hierbij faciliteert het Servicepunt examinering mbo de scholen met handreikingen en bijeenkomsten. Het is aan de individuele mbo-school om haar verantwoordelijkheid voor deskundigheidsborging in de praktijk vorm te geven.
2. In de tweede variant wordt aanvullend op de facilitering een landelijke standaard met als basis de Examentaken mbo vastgesteld waaraan betrokkenen bij examinering minimaal moeten voldoen. Daarbij wordt afgesproken dat deze standaard in alle mbo-scholen wordt toegepast.
3. In de derde variant committeren mbo-scholen zich om aan te tonen dat de betrokkenen bij examinering vakbekwaam zijn (i.e. aan de vastgestelde standaard voldoet). Mbo-scholen zijn vrij om te bepalen hoe ze dit aantonen. Dit kan bijvoorbeeld middels interne toetsing, certificering of een register.
4. In de vierde variant maken scholen afspraken over een landelijk systeem van certificering. Het gaat hierbij om het inrichten van een systeem van certificeringstrajecten waarbij een certificaat als bewijs van bekwaamheid wordt uitgereikt.
5. In de vijfde variant committeren mbo-scholen zich gebruik te maken van een landelijk register. Het heeft de voorkeur hierbij aan te sluiten bij een bestaand register. Hierbij kan worden gekozen voor een examenregister of een onderwijsregister (bijv. het lerarenregister). Om in het register opgenomen te worden moet de betrokkene bij examinering aan een aantal vastgestelde eisen voldoen.
6. Bij de zesde variant wordt gekozen voor certificering én opname in een landelijk register.

Figuur 2: Varianten landelijke afspraken

Conclusie: wenselijkheid varianten

De wenselijkheid van de varianten is in kaart gebracht op basis van de interviews, resultaten van het kwantitatieve onderzoek en de expertsessie. Uit het onderzoek blijkt dat er een breed draagvlak is voor variant 1 en 2. Er lijkt enig draagvlak te zijn voor variant 3 en dan met name voor specifieke doelgroepen. Variant 4 en 5 worden op dit moment door een minderheid van de mbo-scholen als wenselijk geacht. Hier lijkt wel groei voor specifieke doelgroepen mogelijk. Voor variant 6 blijkt uit het onderzoek nog weinig draagvlak.

Het advies luidt dan ook te starten met variant 2 en vervolgens in te zetten op een groeimodel. Binnen variant 2 is sprake van een landelijke standaard, waarmee meer eenduidigheid binnen de sector wordt gerealiseerd. Daarnaast voorziet deze variant in de behoefte van mbo-scholen te investeren in de deskundigheid van betrokkenen bij examinering, maar laat de verantwoordelijkheid en keuzes daarbinnen bij de school. Gedurende de termijn van de Examenagenda kan de inzet op deskundigheidsborging stapsgewijs verder uitgebouwd worden. Er is uitbreiding mogelijk naar een meer omvattende variant, maar het is ook mogelijk collectieve afspraken gericht op een specifieke doelgroep te maken.

Aanbevelingen

Op basis van het onderzoek worden de volgende aanbevelingen gedaan.

Aanbeveling 1 – Stimuleer mbo-scholen te investeren in een integraal systeem van deskundigheidsborging

Om de deskundigheid van betrokkenen bij examinering te borgen, is het belangrijk dat mbo-scholen een integraal systeem van deskundigheidsborging inrichten. Dit betekent dat scholen niet alleen activiteiten inzetten om vakbekwaam te worden, maar dat zij ook aandacht hebben voor het aantonen van de vakbekwaamheid en het vakbekwaam blijven. Het in dit onderzoek ontwikkelde 'Model voor deskundigheidsborging' kan door scholen worden ingezet als middel om te reflecteren op het eigen systeem van deskundigheidsborging en maakt inzichtelijk of en welke activiteiten versterkt moeten worden.

Aanbeveling 2 – Voeg het onderwerp 'deskundigheidsborging' toe aan de facilitering van het Servicepunt examinering mbo

De vraaggerichte ondersteuning vanuit het Servicepunt examinering mbo wordt door de scholen als waardevol ervaren. Aanbeveling is om deze facilitering uit te breiden met het onderwerp deskundigheidsborging. Daarbij kan het 'Model voor deskundigheidsborging' verder worden uitgewerkt als onderdeel van de Procesarchitectuur Examinering. Per fase en per type activiteit kunnen bijvoorbeeld best practices in kaart worden gebracht over wat een school concreet kan ondernemen.

Aanbeveling 3 – Stel een heldere en eenduidige kwaliteitsstandaard vast

Ontwikkel een heldere en eenduidige kwaliteitsstandaard met als basis de Examentaken mbo en stel als sector vast welke verwachtingen er zijn over de professionaliteit van betrokkenen bij examinering. Beschrijf de eisen waaraan betrokkenen bij examinering minimaal moeten voldoen om een examentaak uit te oefenen.

Aanbeveling 4 – Start met variant 2 en zet in op stapsgewijze groei naar meer omvattende variant(en)

Op basis van het onderzoek luidt het advies om te starten met variant 2 en vervolgens in te zetten op een groeimodel. Er zijn diverse opties om de uitbreiding naar een meer omvattende variant te realiseren, zoals te starten met een pilot gericht op één specifieke doelgroep. Indien wordt gekozen voor uitbreiding naar variant 4, 5 of 6 wordt aangeraden allereerst een impactanalyse uit te voeren om de consequenties van de verandering en de wijze waarop deze kan worden doorgevoerd inzichtelijk te maken. Op basis daarvan kan een gerichte business case worden uitgewerkt.

Aanbeveling 5 - Investeer in een gezamenlijke aanpak voor praktijkbeoordelaars

De mbo-scholen hebben behoefte aan goede methodieken om te borgen dat er met vakbekwame beoordelaars in de praktijk kan worden gewerkt. De mbo-scholen geven aan dat dit één van de meest belangrijke thema's is om een landelijk initiatief voor op te zetten. Dit kan bijvoorbeeld door het delen van 'best practices' tijdens kennisdelingssessies die worden georganiseerd door het Servicepunt examinering mbo. Belangrijke input kunnen de ervaringen met assessorenregisters vormen en de resultaten van het themaonderzoek van de inspectie naar examinering in de reële beroepscontext. Daarnaast geeft het mbo-veld aan dat het wenselijk is dat SBB een meer actieve rol speelt in het borgen van de deskundigheid van praktijkbeoordelaars.

Aanbeveling 6 - Focus op inbedding van examinering in de lerarenopleiding

In het onderzoek is door respondenten aangegeven dat het belangrijk is om examinering in de initiële vorming van docenten op te nemen. Dit is in de Examenagenda mbo reeds opgenomen.